

Partijrede 26 februari 2000.
ir. B.J. van der Vlies

“Hij zal eeuw uit eeuw in regeren” (Psalm 66:3)

EEUW UIT, EEUW IN

Voorzitter, geachte vergadering,

Voor het eerst in de lange en rijke geschiedenis van onze partij begint het jaartal bij deze partijrede met het cijfer 2. We gaan aan het einde van dit jaar de twintigste eeuw uit en, als God het geeft, de eenentwintigste eeuw in. Velen hebben de overgang van het jaar 1999 naar het jaar 2000 reeds als eeuwwisseling ervaren, temeer waar er ook de zogeheten millenniumproblematiek was. Overheid en bedrijfsleven hielden de adem in bij de vraag of de computersystemen in hun programmatuur de overgang van een jaartal dat begon met een 1 naar een jaartal dat begint met een 2 wel geruisloos zouden verwerken. Er werd van alles en nog wat voor mogelijk gehouden. Diverse voorzorgsmaatregelen werden getroffen. Informatie – en communicatiesystemen werden getest op het al of niet millenniumproof zijn. Achterom ziende, is het voor zover wij weten, allemaal nogal meegevallen. Op zijn minst is duidelijk geworden, en dat moet ons bijblijven, hoe afhankelijk wij ons hebben gemaakt van ingewikkelde elektronische technieken, die de meeste mensen verre van overzien en door slechts enkele deskundigen ternauwernood worden beheerst.

Meer nog dan bij een andere jaarwisseling, mag deze keer wel verwondering postvatten over de lankmoedigheid van God, Die ons gedragen en verdragen heeft. Veel zonden en ongerechtigheden immers, zijn verankerd in het publieke leven in onze samenleving. Het zou naar recht zijn als God met Zijn oordelen zou doortrekken. Nog doet Hij dat niet, opdat wij mensen zouden wederkeren tot Hem en Zijn gezegende dienst. Gekregen en verlengde tijd is genadetijd!

De 20ste eeuw

Er zijn in de achterliggende weken vele typering en weergegeven van de twintigste eeuw. Het is in menigerlei opzicht een markante eeuw geweest. Onlangs werd de Tweede Wereldoorlog daarin nog de meest ingrijpende gebeurtenis genoemd. De strijd der geesten heeft gedurende deze gehele eeuw indringend gewoed, en gaat trouwens nog door. De politieke stromingen stonden aanvankelijk scherp tegenover elkaar. Een tijd van verzuiling, confrontatie en polarisatie. Dr. W. Aalders noemde deze eeuw niet zonder grond ‘de eeuw der ideologieën’. Van lieverlede werd een systeem van sociale zekerheid ontwikkeld wat bekend is geworden onder het begrip ‘verzorgingsstaat’, met als gevolg een uitholling van de persoonlijke verantwoordelijkheid. Wetenschap en techniek namen een geweldige vlucht. Er werd steeds meer mogelijk. De ouderen in onze partij, zeker zij die nog herinnering

hebben aan de vooroorlogse tijd, zullen het graag beamen: er is ontzettend veel veranderd. Een enkel voorbeeld daarvan volgt.

-Woningen, wegen, vliegverkeer, ruimtevaart; de mobiliteit is enorm toegenomen. Bijna iedereen heeft een auto voor de deur. Er zijn geen afstanden meer.

-Telefonie, radio en televisie, elektronische snelweg, internet; iedereen communiceert met iedereen. Verre landen komen steeds dichterbij, grenzen vervagen. Gebeurtenissen wereldwijd rollen de huiskamers binnen. We worden heden ten dage deelgenoot en getuige van veel waarvan onze voorgelaten doorgaans geen weet hadden.

-De medische – en biotechnologie hebben mogelijkheden verschaft om ziekten te bestrijden en ongemakken te verhelpen. Tegelijk worden grenzen verlegd die voor nieuwe ethische vragen plaatsen. Een voorbeeld daarvan is de xenotransplantatie.

-Zaten we op de grens van de negentiende naar de twintigste eeuw nog in de doorwerking van de 'emancipatie der kleine luyden', het ging in de laatstgenoemde eeuw om de emancipatie van de vrouw. Rolverdeling tussen echtelieden, de inrichting van het gezinsleven, de arbeidsparticipatie van man en vrouw veranderden sterk. Individualisering en economische zelfstandigheid werden de speerpunten van overheidsbeleid.

Deze eeuw was niet alleen een eeuw van techniek, maar ook van secularisatie. Tussen techniek en secularisatie bestaat in de praktijk van het leven een nauwe samenhang. Naarmate men meer ging zien en geloven in de verworvenheden van de techniek, waande men zich minder afhankelijk van God. Uiteraard zijn er veel meer factoren bij in geding, maar de behoefte aan kerkgang daalde aangrijpend. Men wist het zelf wel. Men meende het Woord van God noch de God van het Woord langer nodig te hebben. Mensen haakten af en dat is hun te verwijten, maar ook de kerk gaat niet vrijuit. Zij wist immers vele kerkgangers kennelijk niet meer te boeien en vast te houden. Ontkerkelijking én een hoge technische vlucht en macht gaan in de naoorlogse tijd hand in hand. "Nooit is er een tijd geweest die zo technisch is als de onze, maar tegelijk is er geen tijd geweest die geestelijk zo leeg is als de onze." (prof.dr.ir. E. Schuurman)

Het geloof in de maakbaarheid van de samenleving, vooral sterk in de roerige jaren zestig, heeft een gevoelige knauw gekregen door het faillissement van traditionele concepten van socialisme en communisme. De tijd van de 'grote verhalen' is voorbij. Het is druk geworden in het midden van het politieke spectrum, oude en herkenbare tegenstellingen zijn er niet zo veel meer. De burger gelooft het wel en wendt zich van de politiek af. De opkomstpercentages bij verkiezingen hebben een dalende tendens.

Er wordt serieus gevreesd voor een onomkeerbaar verval van de politieke partij als het instrument om burgerlijk-maatschappelijke verantwoordelijkheid ten opzichte van het openbaar bestuur vorm te geven. De ledentallen lopen terug en daarmee het financiële draagvlak. Er wordt gezocht naar alternatieve bronnen, sponsoring bijvoorbeeld. Het risico is aanwezig dat er afhankelijkheidsrelaties ontstaan, die ongezond zijn voor onbevangenheid en objectiviteit in politieke besluitvorming. In ons omringende landen zijn er voorbeelden te over van hoe het goed fout kan gaan. Verwezen hoeft slechts te worden naar incidenten in België en naar de ongekende crisis waarin de Duitse CDU is beland. Wij moeten die kant niet op, er zijn al genoeg

tendensen van 'veramerikanisering' van de politiek. Niet 'het grote geld', maar heldere politieke overtuigingen en boodschappen moeten het doen. Inmiddels moet ook onze partij acht slaan op deze ontwikkelingen. Ook aan onze kringen zullen genoemde ontwikkelingen niet geheel voorbij gaan. Gelukkig groeit ons ledental nog steeds, in tegenstelling tot het aantal op onze lijst uitgebrachte stemmen. We zullen er de schouders onder moeten blijven zetten: ledenwerving, het opzoeken van jongere en oudere nieuwe kiezers, doordenking van onze beginselen in confrontatie met de moderne tijdgeest en daaraan verbonden thema's. We mogen ons op plaatselijk vlak best de vraag stellen hoe onze kiesvereniging functioneert en of en hoe daaraan verbeteringen zijn aan te brengen. Worden de jongeren er voldoende bij betrokken? Maak daar serieus werk van. Zijn alle kerkelijke richtingen die verwant zijn aan de SGP evenwichtig bij de zaak betrokken? Streven naar dat evenwicht zou toch van wijsheid getuigen. We moeten immers geen aanleiding vormen tot onnodige vervreemding, integendeel, degenen die de kern van ons beginsel met ons delen, moeten we het gevoel geven dat ze er bij horen en hen daarmee binden. Is er ruimte voor een open en positief, kritisch-opbouwend gesprek over de wezenlijke vraagstukken van deze tijd en onze reactie daarop? We mogen dankbaar zijn voor de vele jongeren (!) en ouderen die zich zeer betrokken tonen bij onze partij. Er zijn gelukkig groeiende en bloeiende plaatselijke afdelingen, maar er zijn er ook enkele die zorg geven, waar alles wat ingezonken oogt. Uiteraard kunnen bepaalde omstandigheden er debet aan zijn, die niet gemakkelijk zijn om te buigen. Maar dan moet de moed niet te gauw worden opgegeven. Wij zijn gaarne bereid tot ondersteuning, waar mogelijk en naar vermogen.

De 21ste eeuw

Wie zal verstandige woorden kunnen spreken over de komende eeuw? Het tempo van diverse ontwikkelingen is ontstellend hoog. Waar zal ons dat allemaal brengen? Wat zal op onze weg worden geplaatst? Er is er Eén Die dat weet, Die dat alles in Zijn hand heeft. Het gaat om Hem van Wie de psalm waaraan wij de titel van onze partijrede ontleen, belijdt dat Hij eeuw uit eeuw in regeert. Onze diepste wens is dat wij in oprecht door Gods Geest gewerkt geloofsvertrouwen die belijdenis van ganser harte mogen nazeggen. Zondag 10 van de Heidelbergse Catechismus zegt het zo inhoudsvol, dat het de almachtige en alom tegenwoordige kracht Gods is, door welke Hij hemel en aarde, en alle schepselen als met Zijn hand onderhoudt en alzo regeert, dat loof en gras, regen en droogte, vruchtbare en onvruchtbare jaren, spijs en drank, gezondheid en ziekte, rijkdom en armoede, en alle dingen, niet bij geval, maar ons van Zijn Vaderlijke hand toekomen. Wanneer dat in ons hart leeft, zullen wij in onverhoopte tegenspoed geduldig en in onverdiende voorspoed dankbaar zijn. We zullen dan in volstrekte afhankelijkheid van Hem ons werk doen, met de bede om wijsheid en kracht.

De overheid heeft de economische onafhankelijkheid en zelfstandigheid van de burgers door haar beleid bevorderd. Emancipatie, individualisering, mondigheid. Naar veler inzicht zullen deze trends zich nog kunnen doorzetten. Het in persoonlijke vrijheid kunnen doen van keuzes voor de inrichting van je leven, zelf daartoe te beschikken over het nodige geld, dat is voor velen de nastrevenswaardige macht. Een internationale studie naar de wereldcultuur laat zien dat arme mensen en

culturen zich richten naar vaste normen en waarden, maar dat dat boven een zeker welvaartsniveau niet langer opgaat. Dan telt welvaart meer dan vaste normen en waarden. (Prof.dr.ir. G. van Dijk in RD van 21 december jl.). De verdere verhoging van die materiële welvaart staat steeds weer hoog in het vaandel. En dat niet alleen, maar ook de vormgeving van die welvaart. Op de wereldwijde markt geldt het primaat van de economie., economische globalisering noemt men dat. De publieke moraal, vroeger nog een stevig bouwwerk, raakt verkrumeld tot een code voor het privé-leven. Dit zijn kenmerken van het zogeheten postmodernistische levensgevoel dat om zich heen heeft geslagen. Een ander kenmerk van dat gevoel is de nadruk op het verlangen naar "seks drugs, sport en direct op genot gerichte consumptie; het 'kicken' op van alles en nog wat". (I.A. Kole in 'Onthaast verwachten', pag.63). De al eerder genoemde prof. Van Dijk houdt het voor mogelijk dat de nieuwe eeuw er één zou kunnen zijn waarin de burger meer zelf zijn eigen sociale omgeving gaat bepalen. De burger gaat bijvoorbeeld meebeslissen over de manier van produceren van zijn voedsel. Hij wacht niet meer af wat hem wordt voorgeschoteld, maar neemt het initiatief, stelt zijn eisen. Dat is een omslag van de eeuw van de consument naar de eeuw van de zelfbeherende burgerij. De risico's van deze trend zijn extreem egoïsme, normloosheid en gebrek aan wederzijds respect. Het recht wordt in eigen hand genomen, men dopt zijn eigen boontjes wel. Extreme voorbeelden van dat gebrek aan wederzijds respect vind je in de golf van straatgeweld en bijv. het geweld tegen conducteurs.

We groeien toe naar een ingewikkelde netwerksamenleving, waarin niet langer de persoonlijke contacten, maar elektronisch onderhouden relaties bepalend zijn. Er wordt steeds vaker gesproken van 'de internetjeugd'. De jongere generaties groeien op als gebruikers van de elektronische snelweg, met naar het lijkt vooreerst nog onuitputtelijk veel nieuwe en steeds snellere mogelijkheden. Informatie – en communicatiesystemen nemen en houden velen in de ban. Dat proces heeft trekken van een moderne slavernij en knechting en lijkt onafwendbaar. Er is sprake van een digitale revolutie, waarvan de gevolgen eigenlijk nog lang niet te overzien zijn. Ongetwijfeld zitten er ook behoorlijke schaduwkanten aan de elektronische snelweg. Wat raast er allemaal niet langs die snelweg? Porno, racisme en andere 'vunzigheid'. Terecht maken velen zich zorgen over de gevolgen van dit alles voor onze gezinnen en het geestelijke klimaat waarin wij komen te leven. We hebben niet veel tijd voor bezinning en regulering, we lopen al gauw achter de feiten en de ontwikkelingen aan. Er tekent zich een actuele generatiekloof af en op zijn minst een tempoverschil tussen oud en jong. De generatie van de beslissers - ouders, ambtsdragers e.d.- hebben en houden een achterstand ten opzichte van de jongere generaties. Mijns inziens leidt dat, als we niet uitkijken, tot een communicatieprobleem. Men zou in toenemende mate verschillende talen kunnen spreken. Communicatiedeskundigen verwachten dat. Vorig jaar is er in kerkelijk Nederland veel gesproken over 'de boodschap en de kloof', over de vragen hoe in de prediking, de catechese en in het pastoraat goed gecommuniceerd kan blijven worden met de jongeren van de 21ste eeuw. Zullen ouderen en jongeren elkaar nog (willen) verstaan? Hoe kun je de buitenkerkelijke medemens nog bereiken met de prediking van het Woord van God? Naar mijn mening zullen wij ook in onze partij in steeds sterkere mate met deze probleemstelling worden geconfronteerd. Wij zullen er goed aan doen deze en dergelijke vragen onder ogen te zien, opdat wij ons politiek getuigenis op een

verstaanbare wijze blijven uitdragen. Volgens ons beginselprogramma is het onze roeping om de rechten en inzettingen des Heeren tot meerdere erkenning te brengen 'in den lande'. De Heere heeft ons daarbij helemaal niet nodig en Hij kan met onze kromme stokken rechte slagen toebrengen. Het hangt ten diepste niet van ons af, maar we zijn er wel verantwoordelijk voor om zo helder mogelijk over te komen. Het streven naar verstaanbaarheid moet niet uitmonden in het steeds weer aanpassen van de kern van onze boodschap, dat zou in elk geval een doodlopende weg zijn. Met behoud van wat wezenlijk is, moet hetgeen waarvoor we staan overgedragen worden aan de volgende generaties. Daartoe is onderling vertrouwen nodig; gebed om wijsheid ook.

ChristenUnie

GPV en RPF hebben hun samenwerking verdiept. Beide partijen blijven weliswaar voorlopig (hoe lang eigenlijk nog?) zelfstandig, maar hebben zich wel verbonden in een unie. Het doel is binnenkort te komen tot één kandidatenlijst, tot één fractie, partijbureau, partijorgaan, studiecentrum enzovoorts. Wij hebben beide partijen met dit feit gelukkiggewest. Na lange jaren van gescheiden optrekken, zijn beide loten van de Antirevolutionaire stam weer verenigd en dat is in deze tijd van verwarring en verdeeldheid een positief signaal. In het 'delen' is het protestantisme tot nu toe sterker geweest dan in het 'helen' en dat is eigenlijk diep beschamend. Ongetwijfeld zullen er nog vele moeilijke beslissingen moeten worden genomen. De naamgeving van de Unie was er al zo één. De keuze van de lijsttrekker is een volgende. Wat ons natuurlijk in het bijzonder interesseert is de politieke lijn die zal worden uitgestippeld, welk politiek profiel de nieuwe partij zich verschaft. Bijvoorbeeld in het spanningsveld economie – ecologie (Schiphol, Betuwelijn, (kern-)energiepolitiek) werden tot voor kort verschillende standpunten ingenomen. We hebben het voor de toekomst toe af te wachten, maar we zijn wel benieuwd. Het nationaal-gereformeerde karakter waarop het GPV zich altijd voorstond moet op eigentijdse en geloofwaardige wijze verweven worden met het christelijk-sociaal accent dat de RPF steeds probeerde te zetten. Dat is uiteraard niet op voorhand tot mislukken gedoemd, maar nu ook weer geen kleinigheid. Zeker niet, als ook nog wordt aangegeven dat men zich wil kwalificeren voor het dragen van regeringsverantwoordelijkheid. De verleiding is dan immers groot om zich wat plooibaar op te stellen, zich eventueel wat aan te passen. Het CDA is in dezen het spreekwoordelijke baken in zee.

Over en weer is beklemtoond dat samengaan van de SGP met deze unie niet aan de orde is, maar dat de gegroeide samenwerking moet worden vastgehouden. Van belang is dat wij volstrekt helder zijn over onze onderlinge overeenkomsten en verschillen en de beweegredenen die daar achterliggen. Daar vragen vooral jongeren om, maar ook andere kiezers die in hun familie en kerkelijke en/of maatschappelijke omgeving unie-sympathisanten tegenkomen en onder bekoring kunnen raken van het élan van een nieuwe start. De samenwerking moet ons over en weer wat waard zijn, want laten we eerlijk zijn we hebben elkaar in het huidige tijdsgewricht hard nodig. We moeten over en weer zorgvuldig met elkaar omgaan. De SGP dient volstrekt helder te zijn over het onderscheid tussen het vanouds antirevolutionaire gedachtegoed en wat de SGP altijd heeft voorgestaan. Het gaat dan om de plaats die andere religies toegekend wordt in vergelijking met de protestants-christelijke

godsdienst. De Bijbel zegt dat de overheid Gods dienares is. Niemand, ook de overheid niet, kan twee heren dienen. Al die godsdienstige en levensbeschouwelijke richtingen kunnen dan toch niet op één lijn worden gesteld. Dat is het typisch theocratische geluid van de SGP. De SGP wenst het Kabinet rechtstreeks met en op het Woord van God aan te spreken, van welke kleur het Kabinet ook is. De SGP is vanuit deze gezindheid tegendraads, waar Gods geboden rechtstreeks in het geding zijn. Dan kunnen we geen concessies doen aan de tijdgeest. We moeten proeven uit welke geest wetsvoorstellen opborrelen. Dat kan er in de praktijk toe leiden dat we alleen staan. Dat zij dan maar zo. We roepen de ChristenUnie op zich onvoorwaardelijk aan onze zijde te scharen, als het om deze dingen gaat.

Materieel tekort weg

De jongstleden jaarwisseling was in een bepaald opzicht in de politiek een markante overgang. Jarenlang moest een financieringstekort op de rijksbegroting worden verwerkt. Pijnlijke bezuinigingen en ombuigingen waren nodig om dat tekort nog zo klein mogelijk te houden. Nu is het eindelijk zo ver dat een begrotingsoverschot is ontstaan. Een strakke begrotingsdiscipline en vooral een meer dan verwachte economische groei zorgen daar voor. Sinds 1973 is die situatie er eigenlijk niet meer geweest. Al die jaren is de staatsschuld enorm toegenomen, jaarlijks moest er flink op worden bijgeboekt. De staatsschuld is torenhoog en de last daarvan (aan rente een 30 miljard gulden per jaar momenteel) drukt zwaar op de toekomst. Er moet, nu er weer ruimte is, prioriteit worden gegeven aan het verlagen van die schuld. Daarover zal in het aanstaande voorjaar naar verwachting een pittig debat worden gevoerd. De coalitiepartners zitten namelijk niet op één lijn wat betreft de vraag welke bestemming kan worden gegeven aan het begrotingsoverschot. Het zou dit jaar gaan om maar liefst 11 miljard gulden, een bedrag dat in de komende jaren D.V. nog verder oploopt. Aldus het Centraal Planbureau. De PvdA en D66 willen extra geld aanwenden in de sfeer van zorg, onderwijs en veiligheid. De VVD voelt daar niets voor en wil de afspraak uit het regeerakkoord, gemaakt in somberder economische tijden, strikt naleven. De overheidsuitgaven zijn gebonden aan het zogeheten uitgavenkader. Dat behelst dat er alleen ruimte ontstaat voor extra bestedingen als er sprake is van meevallende overheidsuitgaven, bijvoorbeeld omdat de verschuldigde rente minder hoog uitvalt of omdat de overheid minder geld kwijt is aan uitkeringen. Meevallende belastinggelden gebruiken voor extra uitgaven, strookt niet met die benadering. 'Verjubelen' werd dat in het verleden smalend genoemd. VVD-leider Dijkstal heeft zijn coalitiepartners de wacht aangezegd. Hij dreigde onlangs het kabinet op te blazen als zij zich niet voegen naar de oude afspraken. De SGP-fractie heeft zich altijd uitgesproken voor een verstandige mix van maatregelen. Nu het in materieel opzicht weer wat beter gaat met ons land, mogen de burgers merken dat aandacht wordt besteed aan voorzieningen die ons allemaal aangaan, te weten het onderwijs, de gezondheidszorg en de veiligheid op straat. De noden zijn op deze terreinen inderdaad groot. Het water is hier en daar tot aan de lippen gestegen. Gewezen kan hierbij worden op de grote schaarste aan goed opgeleid en vakbekwaam personeel in deze sectoren, aan achterstanden, wachtlijsten en dergelijke. Nu is met 'meer geld' niet meteen alles opgelost, dat is duidelijk. Tegelijk moet worden vastgesteld dat extra budgettering in elk geval op

termijn verder helpt. Wij zijn derhalve bereid tot extra inzet op deze terreinen. Dat hebben wij sinds jaar en dag bepleit. Daarin zijn wij consistent.

Maar nu de andere kant. Een extra aflossing op de staatsschuld komt in de toekomst versterkt naar je toe. De rentelast op deze schuld wordt meteen beduidend lager en de hypotheek op de begrotingen voor de komende jaren kleiner. Verstandige aanpak dus. In de komende debatten zullen wij er dus met de VVD en het CDA voor pleiten om de meevallers vooral aan te wenden in deze sfeer.

Extra geld voor 'goede doelen' én extra aflossen op de staatsschuld, dat kan niet met dezelfde gulden. Politiek bedrijven is keuzes maken. Onze lijn is vooralsnog om de extra meevallers op de belastinginkomsten aan te wenden in de sfeer van de staatsschuld en de extra meevallers op de begrotingsuitgaven te gebruiken voor te lenigen noden terzake van onderwijs, zorg en veiligheid. Wat betreft de genoemde 11 miljard gulden, zou het dan gaan om respectievelijk 7,5 in de eerste en 3,5 miljard in de laatste richting.

Maar nu immaterieel tekort nog

Laat het materiële tekort dan zijn weggewerkt en voor het luxe-probleem van de aanwending van de meevallers zorgen, er is nog altijd sprake van een immaterieel tekort en dat baart ons zeker zo grote zorgen. Dat is het schromelijke tekort aan normbesef, het gebrek aan geestelijke worteling in het Woord van God, aan het gehoorzamen van de Wet des Heeren. We zijn de laatste tijd op veel manieren indringend geconfronteerd met de ernstige gevolgen daarvan. Geweld op straat, in het openbaar vervoer, op scholen, rond de stadions en in de media. Drank- en druggebruik dat veel overlast bezorgt en lichamen verwoest. Onbegrijpelijk vaak voorkomend wapenbezit blijkt uit verfoeilijk, gewelddadig optreden. Agressiviteit onder jongeren en ouderen. Moordzaken onder wel uiterst bizarre omstandigheden. Mensen, jonge kinderen soms, vernederd tot lustobject en vernietigd aan de kant gelegd als een ding. Het is soms niet te vatten, als je al die verhalen leest of hoort. Wat komt door zulke droevige gebeurtenissen toch aangrijpend naar buiten wat sinds de zondeval in het hart van de mens leeft. Symptoombestrijding is een eerste vereiste. Het is te begrijpen dat de roep om zwaardere straffen steeds luider klinkt. De rechter mag zich evenwel niet laten leiden door emotie en sentiment. Maar een consequente en overtuigende berechting is geboden. Daarenboven moet de overheid er ook aan werken dat de achtergronden van dat alles worden verholpen. Dat kan de overheid niet alleen, kerken hebben in dit geheel ook een belangrijke taak en niet te vergeten de gezinnen. Mensen moeten met hun neus op de feiten worden gedrukt, ook als dat de tekortgeschoten opvoeding van hun kinderen betreft. Zij moeten krachtig aan hun verantwoordelijkheden worden herinnerd. Het normbesef moet worden hersteld. Iedereen heeft er de mond vol van, maar wat komt er nu werkelijk van terecht? En over welke waarden en normen hebben we het eigenlijk? Het moet gaan om de voluit Bijbelse waarden en normen en daar wringt de schoen! Helaas denken velen het wel zonder die zegenrijke kaders te kunnen stellen. Daarin ligt de nood van onze dagen. De SGP heeft de roeping op alle overheidsniveaus land en volk, overheid en onderdaan op te wekken om te leven, te besturen en te regeren naar de eis van Woord en Wet, opdat het ernstigste tekort dat er in onze postmoderne tijd is, wordt 'weggewerkt'. Dat zal een grote zegen zijn! In het geval deze oproep veronachtzaamd blijft worden, maken we ons schuldig aan het verval

dat zich steeds meer verontrustend om ons heen aftekent. Wij mogen wel vrezen dat de gevolgen niet lang zullen uitblijven. Het luistert nauw, God is geen 'ledig Aanschouwer'. Wij hebben ons te verootmoedigen onder de vaststelling dat wij het er doorgaans zo onder kunnen uithouden, dat wij er wel mee leven kunnen, dat het ons niet in de nood en in de schuld voor God brengt.

Diepe 'paarse' sporen

Het kabinet had het in het voorjaar van 1999 knap moeilijk. Het strompelde van incident naar incident. De Bijmerenquête, de Schipholkwestie, de dioxine-affaire, de nasleep van het IRT-dossier en een heuse, zij het korte kabinetscrisis naar aanleiding van 'de nacht van Wiegel' waarin het referendum in de Eerste Kamer sneuvelde. Met veel kunst- en vliegwerk werd het zomerreces gehaald. Niet zodra was deze misère voorbij, of het kabinet kwam met zeer ingrijpende voorstellen op de terreinen van abortus provocatus, euthanasie en het 'homohuwelijk'. Deze voorstellen hebben inmiddels onder ons veel stof doen opwaaien. Er zijn bijeenkomsten van bezinning, verootmoediging en gebed gehouden. We zijn nu ruim een half jaar verder. Het is te wensen dat de verontrusting over de voorstellen niet verslapt, maar op de goede momenten, bijvoorbeeld tegen de tijd dat de wetsvoorstellen in de Kamer aan de orde komen, krachtig tot uitdrukking mag komen. Er zou een klem op de gewetens van bewindslieden en parlementariërs moeten worden gezet.

Inmiddels kan de abortuspil als medicijn worden verstrekt. Een voorstel dat 'late' abortussen mogelijk maakt, wordt binnenkort aan de Staten-Generaal voorgelegd. Een omvattend wetswijzigingsvoorstel inzake verdere liberalisering van euthanasie is door de Tweede Kamer in procedure genomen. Datzelfde geldt voor het wetsvoorstel dat het burgerlijke huwelijk openstelt voor een verbintenis van paren van hetzelfde geslacht en het adoptierecht regelt voor homoparen. Ongekend en onthutsend is de juichtoon die de fractie van D66 aansloeg in de schriftelijke procedure die zich dezer dagen voltrok. "Vervuld van trots hebben de leden van de D66-fractie kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Deze leden zijn van mening dat de openstelling van het huwelijk voor personen van hetzelfde geslacht, zoals de regering voorstelt, de gelijkberechtiging van mensen met een homoseksuele geaardheid, in beginsel voltooid." We weten dus precies waar het om gaat en welke geest dit wetsvoorstel ademt. Het gaat hier om diepe 'paarse' sporen, die in onze samenleving worden getrokken. Er worden fundamentele wendingen door gegeven aan onze rechtsorde, wel heel in het bijzonder in het geval van het 'homohuwelijk'. Eerlijk gezegd denken wij dat onder ons nog veel te weinig wordt beseft wat er allemaal op het spel staat. Ons land staat op het punt dingen bij wet te regelen die elders nog ondenkbaar zijn. Men motiveert deze voorstellen vooral met het motief van het zelfbeschikkingsrecht dat mensen in hun ogen hebben om te beslissen over wezenlijke aspecten van hun leven, over het aangaan van een relatie voor het leven, over het al of niet krijgen van kinderen, over de grenzen van leven en dood in gevallen van ongeneeslijke ziekte en dergelijke. Dat zelfbeschikkingsrecht wordt wat betreft levensbeëindigend handelen in de voorstellen zelfs toegekend aan jongeren vanaf de leeftijd van twaalf jaar, die desnoods tegen de uitdrukkelijke wens van de ouders in om euthanasie moeten kunnen vragen, een voorstel waartegen in de samenleving gelukkig nog een vrij breed gedragen bezwaar wordt ingebracht.

Elke keer weer staan in deze discussies twee beginselen lijnrecht tegenover elkaar. Enerzijds de gedachte dat in bepaalde cruciale situaties aan de mens de eindbeslissing over leven en dood gegeven moet en kan worden en dat het de overheid, ondersteld dat zorgvuldigheidsvereisten zijn inachtgenomen, niet past om daar barrières tegen op te werpen. Anderzijds het beginsel dat alleen God, de Schepper en Onderhouder van ons aller leven, het recht toekomt om ons het leven te geven en op Zijn tijd en wijze ook weer te nemen, waarbij het niet aan de mens is dat recht op te eisen en in eigen handen te nemen.

Het moge toch duidelijk zijn dat wij om des beginsels wil met deze voorstellen niet mee kunnen. Het verwijt klinkt dan wel dat wij onze medemensen in moeilijke omstandigheden in de steek laten. Wij werpen dat verwijt verre van ons. Als het gaat om abortus provocatus wijzen wij met overtuiging op de mogelijkheden van intensieve hulpverlening en eventueel adoptie, zoals dat bijvoorbeeld door de VBOK wordt vorm gegeven. Inzake euthanasie is er een goede mogelijkheid van de palliatieve zorg – adequate pijnbestrijding, stervensbegeleiding en pastorale zorg – die in de praktijk voor velen de roep om onder de gegeven omstandigheden het leven maar beëindigd te krijgen, veelal doet verstommen. Vaak is het verzoek vooreerst een schreeuw om persoonlijke aandacht, vanuit eenzaamheid, onzekerheid en vertwijfeling. De praktijk wijst uit dat het tekort aan beschikbare mogelijkheden voor een goede begeleiding het aantal euthanasieverzoeken negatief beïnvloedt. Wij stellen voor behandelende artsen op alle niveaus (van huisarts tot specialist) te verplichten tot voldoende kennis van de mogelijkheden van palliatieve zorg. Wij stellen ook voor de behandelende artsen en verpleegkundigen te verplichten tot de oprecht getoonzette verwijzing naar palliatieve zorg, waar nodig in een aparte voorziening aangeboden. Wij hebben en houden onze principiële bezwaren, maar, nog los daarvan, het kan toch niet zo zijn dat euthanasie wordt toegepast, immers een onherroepelijke ingreep, als niet eerst alle voorliggende mogelijkheden zijn beproefd.

In de loop van het aanstaande voorjaar zullen deze voorstellen in de Kamer definitief aan de orde zijn. Het gebed mag zich wel vermenigvuldigen of het God behagen mag het zo te besturen dat deze wetten de eindstreep niet halen. Niemand van ons is hierin vrij!

Toen vorig jaar al deze voorstellen binnen ongeveer een week bij de Kamer belandden, waren wij zo teleurgesteld en bedroefd dat wij in overweging hebben genomen nog scherper dan we al gewend waren, tegen 'paars' stelling te nemen. De oppositierol, in de politieke betekenis van het woord, ligt de SGP vanouds niet zo als doel in zichzelf. Onze gewoonte was en is om de daden van de achtereenvolgende kabinetten, van welke kleur ook, op eigen inhoud en betekenis te beoordelen. Oppositie voeren is in het voetspoor van "Ongeloof en revolutie" van mr. G. Groen van Prinsterer naar vermogen ons handelsmerk. Dit (in de politieke arena) in de betekenis van het bestrijden van beginsel met beginsel in de zin van het ontmaskeren van de tijdgeest en het ontkrachten van te veroordelen drijfveren. Toch menen wij er, het geheel overziende van wat ons heden ten dage wordt voorgelegd, goed aan te doen er straffer tegen in het geweer te komen. Daarbij moeten zaken en opvattingen van mensen worden onderscheiden. Daarbij moeten inhoudelijke gronden worden aangevoerd en moet de toonzetting waardig zijn.

Dilemma

De SGP werkt met haar beginselen in een parlementaire democratie. In de jaren tachtig is er een scherpe discussie gevoerd over de democratische gezindheid van onze partij. Aanleiding vormde het verwijt van wijlen de heer Den Uyl in onze richting dat wij ondemocratisch zouden zijn en derhalve een gevaar in ons bestel. Er bleek wat verwarring te bestaan in de gehanteerde terminologie. Wat was het nu: a-democratisch of on-democratisch. De dissertatie van dr. K. van der Zwaag "Onverkort of gekortwiekt?" maakt de zoektocht van de SGP en meer algemeen van hen die op grond van Schrift en belijdenis een theocratisch beginsel in de politiek voorstaan, in dezen duidelijk. Er kan geen misverstand over onze houding bestaan. Wij aanvaarden de parlementaire democratie als werkruimte. Niet de vorm van de overheid is allereerst beslissend, maar de norm waarnaar wordt geregeerd. Wij voeren een indringend protest aan als de enig juiste norm stelselmatig wordt genegeerd, als het gezag van het Woord van God en het beslag van Gods Wet op het openbare, het publieke leven wordt miskend. Dat is in onze tijd, geseclariseerd en ontkerkend als deze is, niet eenvoudig. Er is nauwelijks nog een antenne voor onze uitgangspunten en doelstellingen. Het historisch besef taant ook en zelfs het begrip voor onze positie kwijnt weg. Dat is een ernstige omstandigheid. Was het niet zo dat God de Heere eeuw uit eeuw in regeert, de teugels in handen heeft, het zou moedbenemend zijn. Een confrontatie met het spanningsveld tussen ons beginsel en de praktijk – die tot uitdrukking komt in huidige wet- en regelgeving - ontstond naar aanleiding van de discussie over het Plan van scholen in september jongstleden, toen de minister besloot een Islamitische school voor voortgezet onderwijs in Rotterdam toe te staan, de eerste van die richting. Hetzelfde spanningsveld, zij het op een wat andere manier, deed zich gelden toen wij ons stemgedrag moesten bepalen ten aanzien van de fundamentele herziening van ons belastingstelsel. De herziening was nodig. De voorstellen brengen diverse verbeteringen aan. Bepaalde toezeggingen werden in onze richting gedaan, onder andere over de plaats in de fiscaliteit van de gemoedsbezwaarden tegen elke vorm van verzekering, over de positie van de alleenverdiener, over de fiscale bejegening van het hebben en verzorgen van kinderen (grote gezinnen), de verzorging van gehandicapte of chronisch zieke verwanten en de fiscale regelingen rondom bedrijfsbeëindigingen en het boerenbedrijf. Tegelijk moest worden vastgesteld dat de fundamentele van het stelsel liggen bij de individualisering en de economische onafhankelijkheid, leidend tot een partnerbegrip dat de toets der kritiek van het Bijbelse spreken en denken over huwelijk en gezin niet kan doorstaan. Zulke dilemma's doen zich regelmatig voor.

Godsdienst en godsdienstige oriëntaties op waarden en normen voor het publieke bestel worden in onze pluriforme samenleving verwezen naar het privé-leven. Zij passen niet in een relativistische context, die een beroep doet op verdraagzaamheid en tolerantie. De tolerantie der tolerantanten slaat gemakkelijk om in onverdraagzaamheid in het geval gehoorzaamheid aan de universeel van kracht zijnde geboden des Heeren wordt opgeëist. Ruimdenkendheid, zelfbewustzijn en verdraagzaamheid vinden hun begrenzing zodra consequenties worden getrokken uit bijvoorbeeld het vierde gebod van de Wet des Heeren omtrent het tegengaan van de

ontheiliging van de zondag als tot Zijn dienst afgezonderde dag des Heeren. Dat kan toch helemaal niet meer in deze tijd, zo redeneert men. Hetzelfde geldt als aan het zevende gebod uit de Decaloog voorschriften worden ontleend voor de inbedding ja dan neen van alternatieve leefvormen in ons bestel. Daar moeten wij ons maar even niet mee bemoeien, dat maakt ieder maar voor zich uit, zo werpt men ons tegen. En dan te bedenken dat wij nog geen begin van een oplossing hebben voor de weerbarstige vraagstukken die verbonden zijn aan de aanwezigheid van allochtone groepen in ons land. Politiek bedrijven bij een opengeslagen Bijbel, de referentie aan het ambt van de overheid als Gods dienaar zoals artikel 36 van onze Nederlandse Geloofsbelijdenis dat omschrijft, wordt er niet eenvoudiger op. Toch liggen daarin, naar onze diepste en oprechte overtuiging, onmisbare 'wijsheden' aan normen en waarden die ook in de 21ste eeuw niet dan met grote schade kunnen worden veronachtzaamd. Wij blijven er toe geroepen daarvan te gewagen, welmenend en gunnend, in een betrouwbaar getuigenis door woord en daad. Niet belerend vanuit een hooghartig 'beter weten', want ook wij hebben immers de wijsheid niet in pacht. Wel vanuit een ootmoedige en bescheiden houding verwijzend naar dé Bron van wijsheid, het Woord en de Wet van God. Juist vandaag de dag komt daarbij een goed woord van pas over de dienst van de levende God in het Aangezicht van Zijn Zoon Jezus Christus, welke dienst een liefdedienst is. Die alleen immers, kan de geestelijke leegte van onze moderne dagen werkelijk en wezenlijk vullen. Die alleen immers, kan een vast fundament leggen als vluchtheuvel voor ontredderde en ontwrichte levens.

Staatkundige vernieuwing

De burgers hebben zich te veel afgewend van de politiek. Zij moeten daar weer meer bij betrokken geraken. Alleen als burgers in toereikende mate deelnemen aan verkiezingen en dergelijke, zijn de gekozenen gelegitimeerd. De regering buigt zich met de parlementariërs al geruime tijd over de vraag hoe de band kiezer – gekozene kan worden aangehaald en de relatie burger – overheid kan worden verstevigd. Een hele rij voorstellen en overwegingen passeren de revue: de dualisering van het lokale bestuur (wethouders van buiten de Raad); de gekozen burgemeester, het referendum en een terugzendrecht voor de Eerste Kamer, wat inhoudt dat een wetsvoorstel door de Senaat voor wijziging kan worden teruggestuurd naar de Tweede Kamer, zo in de trant van 'doe je werk zus of zo maar over'. Wij hebben tegen deze voorstellen allerlei staatsrechtelijke bezwaren van min of meer principiële aard. Immers in deze voorstellen wordt wel heel pregnant op het aambeeld van de volkssoevereiniteit geslagen. Daarenboven hebben wij de gedachte dat het voor de op zichzelf terechte doelen veel meer gaat om de inhoud van het politieke debat dan om structuuraanpassingen die op zichzelf nog geen enkele garantie vormen voor blijvende verbetering. Als het politieke debat weer ergens over gaat en niet op voorhand is dichtgetimmerd door een strak gesloten regeerakkoord, als de burgers in de gaten hebben dat er echte keuzes aan zitten te komen die hen rechtstreeks raken, dan zal toch de belangstelling en betrokkenheid wel toenemen! Zeker zal dat het geval zijn als de partijen in staat zijn om aan te geven dat de onderlinge verschillen groot zijn en het niet waar is dat men in feite bij de grote maatschappelijke thema's maar wat tegen elkaar aanschurkt. Het gaat bij dit alles ook om onkreukbaarheid en betrouwbaarheid. Helaas zijn er steeds weer de

conflicten over, respectievelijk aanwijzingen voor of verdenkingen van frauduleus handelen. Evenzovaak wordt een smet geworpen op het blazoën van het openbaar bestuur en de politiek. Dat is een zorgelijke ontwikkeling. Nog één ander aspect in dit verband: welke invloed gaat er van de vele grootschalige gemeentelijke herindelingen uit, die momenteel aanhangig zijn in het parlement? In de beleving van de burgers wordt de afstand tot het openbaar bestuur er door vergroot in plaats van verkleind of verduidelijkt. En wat te zeggen van de vele ervaringen dat burgers eensgezind tegen herindeling van hun gemeente zijn, maar de politiek daar gewoon overheen walst? Met de ene arm trekken en met de andere terugduwen, schiet doorgaans niet op! Daar prikken die burgers toch echt doorheen.

Agrarische sector

Als er één sector is die het over welhaast de hele linie moeilijk heeft, dan is het de agrarische sector. De prijzen vallen vaak tegen, de internationale concurrentie neemt toe, overheidsmaatregelen terzake van milieu, diergezondheid en dierenwelzijn knellen, het ruimtebeslag voor grootschalige projecten (woningbouw, bedrijfsterreinen, wegeaanleg, natuurontwikkeling) is aanzienlijk. De overheidsmaatregelen worden niet zelden vanuit de Europese Unie in gang gezet of zelfs in korte tijd afgedwongen. Het behoeft dan niet te verwonderen dat er met argusogen wordt gekeken naar de gang van zaken in de ons omringende landen dan wel verder weg de andere lidstaten. De harmonisatie van het beleid is nog ver te zoeken. Dat zet natuurlijk gauw kwaad bloed en leidt snel tot irritatie. De minister gaat er tot nu toe ook lang niet altijd voldoende tactisch mee om. De SGP-fracties in de onderscheiden organen schenken veel aandacht aan de landbouwproblematiek, in het tonen van begrip voor de knelpunten en in het aandragen van oplossingen. Toegegeven, dat laatste is lang niet altijd eenvoudig. Herstructureringen zijn onontkoombaar en stuiten ook nog af op veel te hoge grondprijzen. Waar wij in elk geval de overheid op aanspreken is dat er snel duidelijkheid en zekerheid moet komen over allerlei voornemens en dat, als ingrepen niet voorkomen kunnen worden, er reële overgangstermijnen worden gehanteerd. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de varkenssector, aan het gewasbeschermingsbeleid en de nertsenfokkerij. Een zelfde verhaal is te houden over de visserijsector. Nederland heeft een internationale reputatie op het terrein van de agrarische sector en de visserij. Het is ondulbaar dat deze door al te rigide beleid op de tocht komt te staan.

In de sfeer van de biotechnologie, de genetische manipulatie en bijvoorbeeld de xenotransplantatie zijn fundamentele ethische afwegingen in het geding. Op deze terreinen mogen geen overhaaste beslissingen worden genomen. Het gaat hier meer in het bijzonder over de geheimen van Gods schepping en over de vraag wat de mens mag en niet mag in het licht van een voluit Bijbels genormeerd rentmeesterschap. Wij kunnen noch mogen anders dan grote waakzaamheid en terughoudendheid betrachten. Zou dat tot economische minpunten leiden, dan moeten we dat offer brengen ter wille van het principiële karakter van veel van deze ontwikkelingen.

Buitenland

Het buitenland wordt steeds kleiner naar het lijkt. Onze houding tot Israël komt op deze partijdag op een andere wijze ruimschoots over het voetlicht. Voor het eerst komt er een speciale Israël-paragraaf in ons beginselprogramma. Tegelijk wordt onze grondhouding jegens andere landen en volken herijkt. Dat is een goede zaak.

Op het internationale vlak is er in het afgelopen jaar veel gebeurd. We denken met name aan de gebeurtenissen in Kosovo. Voor het eerst sinds jaren was de Nederlandse Krijgsmacht betrokken in een internationaal conflict. Dat heeft ons voor indringende vragen geplaatst: wat is onze taak in het buitenland waar het gaat om het herstel van onrecht? Hoe kijken wij aan tegen principes als nationale soevereiniteit, het zelfbeschikkingsrecht van volken en dergelijke? Hoe ver strekt de verantwoordelijkheid van de Nederlandse overheid buiten de landgrenzen? Hebben we wel een taak op de Balkan, maar niet in Tsjetsjenië? Wel op de Molukken, maar niet in een willekeurig Afrikaans land? Over die vragen zijn we nog lang niet uitgedacht. Ons uitgangspunt staat echter vast. U kunt dat lezen in het nieuwe artikel 29a met de bijbehorende toelichting, dat in ons Beginselprogramma opgenomen zal worden: aspecten als nabijheid, politieke gebondenheid, historische of godsdienstige verbondenheid, maar ook de ernst van de situatie, moeten tegen elkaar afgewogen worden en ons handelen in het buitenland bepalen. Voor welke afwegingen we in de toekomst zullen komen te staan, weten wij nu niet. Duidelijk is echter dat er veel wijsheid en voorzichtigheid nodig zijn voor het maken van juiste keuzen. Dat is reeds gebleken toen de SGP vorig voorjaar voor de moeilijke vraag stond of ze haar goedkeuring kon geven aan Nederlandse deelname aan de bombardementen op Kosovo en de Federale Republiek Joegoslavië.

Op Europees vlak zijn indringende ontwikkelingen gaande. In het afgelopen jaar zijn belangrijke stappen genomen voor een enorme uitbreiding van de Europese Unie, een uitbreiding waar de SGP in principe altijd voor gepleit heeft, onder andere omdat we vonden dat je Midden- en Oost-Europa na de val van de Muur niet in de kou kon laten staan. In principe staan momenteel 13 landen kandidaat voor het lidmaatschap. Ook aan Turkije is - onder voorwaarden - het lidmaatschap aangeboden. Weliswaar zijn die 13 landen niet van vandaag op morgen lid, maar het is duidelijk dat door toetreding ervan de Unie veel groter zal worden. Dat heeft ook zijn consequenties voor de wijze van besluitvorming in de Europese Unie. We moeten vrezen voor een verdere marginalisering van onze nationale inbreng in een vergrote Unie. De plannen voor toetreding vormen immers een sterke impuls voor een sterk federalistische Unie, alleen al om die enorme gemeenschap van staten bestuurbaar te houden. Genoemde ontwikkeling brengt voor de SGP mee dat zij zeer kritisch de ontwikkelingen moet volgen en haar stem moet verheffen tegen onnodige federalisering.

Bezinning

We staan op de grens van twee eeuwen. De Heere God zal eeuw uit eeuw in regeren. dat staat vast. De vraag komt persoonlijk naar ons toe of we het geloof daarin en het vertrouwen daarop kennen, of dat een levende werkelijkheid voor ons is. Ziende op wat iemand onlangs 'de conditie' van de gereformeerde gezindte

noemde, is er veel reden tot verootmoediging. Zijn onze gezinnen in harmonie met wat de Heere van ouders en kinderen vraagt? Wat gaat er uit van onze kerkelijke gemeenten? Wat gaat er uit van onze partij? Is er sprake van werfkracht op andersdenkenden? En hoe zit het met ons persoonlijk? Wij dienen toch een zoutend zout te zijn, een licht op de kandelaar? Wij behoren leesbare brieven van Christus te zijn. Met dankbaarheid voor en erkenning van wat er door de goedheid van God nog mag zijn, is er tegelijk heel veel reden tot diepgaande bezinning. We moeten maar niet te hoog van de toren blazen. Er is veel bezinning, inkeer en gebed nodig. Het gaat om een geworteld zijn in de vreze des Heeren, die het beginsel is van wijsheid en wetenschap en die doet wijken van alle kwaad.

Het volk van Israël stond ooit ook aan een grens. Achterom ziende, was er veel wonderlijks gebeurd. De uittocht uit de slavernij in Egypte, de doortocht door de Rode Zee, de wonderen van Gods onderhoudende goedheid in de woestijn en dat ondanks alle gemurmureer en zonden onder het volk. Zo is nog meer te noemen. Het land Kanaän kwam in zicht. Twaalf verspieters werden uitgezonden, niet de eerste de besten, maar vooraanstaanden uit het volk, uit elke stam één. Geloof maar dat het mensen waren die het vertrouwen van het volk genoten. Zij kwamen na allerlei wederwaardigheden terug van hun reis. Zij hadden hun opdracht vervuld. Onderweg zullen zij wel gesproken hebben over het verslag dat moest worden uitgebracht. Zij hadden met eigen ogen gezien dat het woord van God absoluut waar was, namelijk dat het een uiterst vruchtbaar land was, een land vloeiende van melk en honing. Daar mankeerde werkelijk niets aan. Maar over hun kansen om dat land in bezit te nemen, werden zij het uiteindelijk niet eens.

Tien verspieters rapporteerden dat het land onmogelijk zou kunnen worden ingenomen. Zij verwezen naar de kracht van het volk, de sterkte van hun steden en de Enakskinderen, reuzen in wiens ogen zij waren als sprinkhanen. Wat moeten wij daar nu toch beginnen!

Jozua en Kaleb evenwel, oordeelden dat God Zijn belofte zeker zou waarmaken, dwars door alle menselijke onmogelijkheden heen. Zij bepleitten dat het volk in dat vertrouwen vrijmoedig zou optrekken, de uitkomst zou zeker en gewis zijn. We kennen het vervolg. In Numeri 14 wordt het ons beschreven.

Nu we staan op de grens van de 20ste naar de 21ste eeuw, heeft deze geschiedenis ons veel te zeggen. We hebben er alles en onszelf in mee om vooral te letten op de omstandigheden waarin wij leven. De moed zou ons, als we daarbij blijven, kunnen ontzinken. Eén ding staat vast, juist het theocratisch beginsel zoals wij dat bedoelen uit te dragen – authentiek inhoud gegeven in het licht van Schrift en belijdenis, actueel toegepast in concrete situaties – heeft wezenlijke betekenis voor ons land en volk in de 21ste eeuw. Het is immers een boodschap met een belofte! Als de politieke debatten en besluiten in dát licht mogen staan, is er werkelijk perspectief. Met eerbied gesproken, daar staat de Heere Zelf voor in. Weliswaar onverdiend, maar toch! Dat was de kern van het vertrouwen van Jozua en Kaleb. Daar zit de bron van wezenlijke bemoediging, die wij zo hard nodig hebben in deze tijd waarin God en Zijn dienst zo breed en brutaal verlaten zijn.

We mogen onszelf en elkaar de indringende vraag wel stellen, wie wij nu zouden hebben geloofd, de tien verspieters of de twee 'met wie een andere geest geweest

is'. Moeten we, ziende op onszelf, niet vrezen dat het verslag van de tien verspieders meer beslag op ons zou hebben gelegd, dan de oproep van Jozua en Kaleb? Daarom past ons verootmoediging voor het Aangezicht van God en de bede om persoonlijke bekering, om vergeving van onze zonden – alles dat uit het geloof niet is, dat is zonde! – en uitdelging van onze hemelhoge persoonlijke en landelijke schuld voor God. Het gaat er om dat die 'andere geest' ook in ons mag zijn. In de weg van het wonder van vrije genade, van wedergeboorte en waarachtige bekering. Door Gods Geest gewerkt. Met minder kan het niet, wil het wel zijn voor tijd en eeuwigheid. Dan alleen immers, is de kloof die wij door de zonde geslagen hebben tussen God en ons overbrugd door het volbrachte werk van Christus. Verzoening door Zijn voldoening.

Met minder kan het ten diepste ook niet in ons werk in en namens onze SGP. De Heere gedenke ons ieder persoonlijk en onze partij, ons land en volk, onze overheid en niet in de laatste plaats ook ons doorluchte Vorstenhuis, naar de grootheid van Zijn vrijmachtig welbehagen. Dan kunnen we de ene eeuw uit en de andere in, als aan Zijn hand geleid. Hun geeft Hij moed en krachten, die hopend op Hem wachten! Dan zal het in rijke mate ondervonden worden, tot grote verwondering over Zijn daden:

*God baande door de woeste baren
En brede stromen ons een pad;
Daar rees Zijn lof op stem en snaren,
Nadat Hij ons beveiligd had.
Hij zal eeuw uit eeuw in regeren;
Zijn oog bewaakt het heidendom;
Hij zal d' afvalligen verneêren;
Hij keert hun trots' ontwerpen om.*

Psalm 66 : 3 berijmd.

ir. B.J. van der Vlies